

cum non possit nisi ordinatissimos actus habere? Tandem qui desiderat, adhuc est in via; beatitudo autem habet rationem ultimi termini: ergo necesse est secum afferat complementum omnium desideriorum.

3. In hac re id, quod probant rationes posteriori loco factæ, absolute, et simpliciter loquendo, verum est: indiget tamen explicatione et limitatione: unde est advertendum, sermonem esse posse vel de voluntate ut tendit in ipsum objectum beatificum, seu formalem consecutionem ejus, vel ut tendit in alia bona, vel sua, vel totius suppositi, vel aliorum, qui ad ipsum aliquo modo pertinent. Rursus dupliciter intelligi potest beatitudinem afferre complementum desideriorum, uno modo per se ipsam, alio modo radicaliter ut causa illorum: unde fit ut dupliciter possimus loqui de beatitudine, uno modo ratione essentialis illius, alio modo ratione status, qui includit omnem perfectionem concomitantem essentiali.

4. Dicendum primo, beatitudinem per se ipsam, ac formaliter satiari voluntatem quantum tendere potest in ipsum objectum beatificum, seu consecutionem ejus. Hoc est per se manifestum, et maxime probatur argumentis secundo loco factis, neque contra hoc procedit prima ratio dubitandi proposita, quia licet secundum remotam capacitatem quilibet beatus sit capax majoris perfectionis, tamen secundum proximam unusquisque habet, quantum habere potest, quantumque sibi debetur, et ideo nihil amplius desiderat, præsertim cum habeat voluntatem suam omnino conformem divinæ voluntati, et videat secundum divinam ordinationem, et providentiæ rationem talem beatitudinis gradum sibi destinatum: est ergo illo contentus, neque amplius desiderat. Nec verba illa ex epistola Petri citata habent illum sensum, sed eis indicatur quanto gaudio et affectu beati semper videant Deum, ut ibi omnes exponunt, et optime Beda, t. 8, lib. Var., quæst. 9.

5. Secundo dicendum est, essentiali beatitudinem non implere per seipsam formaliter omnem appetitum seu desiderium beati. Ita Scotus, in 4, d. 49, quæst. 6, art. 1, existimat tamen id esse contra D. Thomam, sed sine causa, ut ait Cajetanus, 1, 2, quæst. 5, art. 4, quia nunquam divus Thomas oppositum docuit, ut patet in illo art., et in 4, d. 49, q. 1, art. 1, quæst. 4, et res est adeo clara, ut vix possit esse de illa controversia: quia, ut sæpe dictum est, formalis beatitudo non est aggregatio bonorum omnium, quæ inesse possunt

beato, et quæ ab illo desiderari possunt: ergo præter illam formalem beatitudinem appetit beatus aliqua alia bona: ergo sola ipsa per se ac formaliter non satiat omnem appetitum beati.

6. Tertio dicendum, beatitudinem constituere hominem in eo statu, in quo habeat complementum omnium desideriorum suorum, atque ita radicaliter, et quasi fundamentaliter beatitudinem afferre hanc perfectionem, quamvis non simul, nec pro quovis tempore illam afferat, sed opportuno tempore juxta ordinem divinæ providentiæ. Priorem partem hujus assertionis probant argumenta quæ in n. 2 allata sunt, et facile probari potest ex dictis, disp. 6, sect. 3, de essentia beatitudinis: nam essentia rei est radix, et fons omnium proprietatum et perfectionum, quæ tali rei debentur: ergo similiter, etc. Posteriori vero partem hujus assertionis probant rationes dubitandi in principio positæ.

7. Sed advertendum est, quod licet status beatitudinis, si omni ex parte completus sit et perfectus, requirat etiam hanc perfectionem omni ex parte consummatam: tamen interdum reperiri essentiali beatitudinem absque perfectione completa illius status, ut nunc est in animabus beatis, quibus adhuc deest illa perfectio, quæ ex conjunctione ad corpora in illas redundabit, quia secundum divinæ providentiæ ordinem non fuit expediens simul beatificari totum hominem corpore et animo constitutum: quamdiu ergo status ille non est completus in qualibet perfectione intrinseca, vel extrinseca, potest intelligi in animabus beatis aliquod desiderium nondum completum, quia hoc non est contra essentiali beatitudinem, neque includit imperfectionem ejus, sed accidentalit tantum beatitudinis, ut infra dicemus, disp. 13, sect. 1, n. 1.

8. *Desideria non sollicitant beatum.* — Est etiam advertendum, ut secundam rationem in contrarium factam obiter dissolvamus, hoc desiderium, quod interdum potest esse in beatis, etsi sit de bono nondum habito in re ipsa, tamen si absolutum est desiderium et efficax, quantum est ex parte beati, semper esse de bono suo tempore opportuno infallibiliter obtinendo: pro quo tempore a beato desideratur, et non antea, nam semper habet hoc desiderium juxta mensuram divinæ voluntatis, et subordinatum illi. Unde fit, ut ex tali desiderio nulla anxietas oriri possit, quia dilatio illius non est involuntaria, neque etiam est aliquis timor, quod suo tempore implendum

non sit, ex quibus oriri solet, ut desiderium non impletum affligat animam: est ergo ille actus per modum simplicis affectus habendi tale bonum convenienti tempore, quod etiam quodammodo censetur præsens in radice, et infallibili spe: quod si quæ videntur esse desideria in beatis de rebus, quæ nunquam fient, verbi gratia, de salute amici, qui non salvabitur, illa non sunt absoluta, nec simpliciter efficacia ex parte beatorum, sed solum sunt simplices affectus subordinati divinæ voluntati et providentiæ, quam magis cupiunt in omnibus rebus impleri; et ita id, quod juxta divinam voluntatem absolutam in hujusmodi rebus fit, est etiam magis conforme voluntati beati. De qua re videri possunt quæ in simili materia dixi tractando de voluntate Christi, 3 part., quæst. 8, disput. 38, ubi multa, quæ dicta sunt de actibus voluntatis Christi, applicari possunt ad voluntatem beatorum.

9. *Nec malum præsens illum contristat.* — Atque ex his a fortiori sequitur beatos non esse capaces tristitiæ, loquendo ex natura rei, et seclusis miraculis: quia si non possunt carere aliquo bono sibi debito et proportionato, multo minus possunt habere aliquod malum præsens, quod est proprium objectum tristitiæ, præsertim quia ex vi visionis beatæ tanto gaudio afficiuntur, et in tanto pretio habent illud bonum, quod possident, ut cætera omnia, quæ illi bono contraria sunt, quasi pro nihilo ducant. Rursus si aliqua mala interdum commiserunt, jam nullo modo illa considerant ut præsentia, sed abolita, et ideo licet ea odio habeant, non tamen dolent de eis, sed potius gaudent de illis bonis, quæ occasione illorum malorum Deus in eis est operatus. Denique cum in omnibus habeant suam voluntatem conformem divinæ, et omnia considerent sub ordine divinæ providentiæ, nihil est, quod eos contristet, sed potius valde delectantur contemplantes divinam sapientiam, et admirabilem providentiam in ipsis etiam malis, quæ in aliis fieri contingunt. Sic igitur est voluntas beatorum in omnibus perfecta.

DISPUTATIO XI.

DE DOTIBUS, AUREOLIS, ET FRUCTIBUS ANIMÆ BEATÆ.

In hac disputatione nulla fere nova res explicanda occurrit, quæ ad essentiali beatitudinem spectet, tamen ad materiæ complementum, et intelligendos theologos, qui de

hac re scribunt, oportet explicare quasdam metaphoricæ locutiones, quibus hæc beatitudo animarum sanctarum explicata est, et nonnihil etiam addere de accidentali gloria earum.

SECTIO I.

Utrum sint aliquæ dotes in anima beata, et quid, et quot sint.

1. *Quid in præsentia significet Dos.* — Circa primum supponenda est metaphora hujus vocis, *Dos*, quia interdum habet generalem, et absolutam significationem, quomodo quælibet perfectio, et ornamentum viæ dicitur dos ejus: sic enim qui pollet ingenio, etc., dici solet ornatus magnis dotibus. Interdum vero sumitur hæc vox ex speciali metaphora matrimonii, id enim quod datur sponsæ in matrimonio ad sustentanda illius onera, solet dotis nomine appellari, et hinc translata est metaphora ad animam beatam, ut D. Thomas, in 4, dist. 49, art. 1, et ibi cæteri theologi, et habet fundamentum in Scriptura sacra, nam unio animæ cum Deo per charitatem, et justitiam desponsatio dicitur, 2, Cor. 11: *Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo, et Ephes. 5: Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et Ecclesia: et idem dici potest de quacumque anima sancta: hoc autem spirituale matrimonium in statu viæ, quantum est ex vi ejus, non est omnino indissolubile, in patria vero fit omnino irrevocabile, et tunc proprie traducitur sponsa in domum sponsi. Et ideo theologi hanc metaphoram prosequentes addiderunt, tunc specialiter dotari, et ornari vel a Deo, ut a patre, vel a Christo, ut a sponso, non ad sustinenda onera illius matrimonii, quæ nulla sunt, sed ut condigne fruatur illo statu, de quo Apocal. 21, dicitur: *Vidi civitatem sanctam Jerusalem novam sicut sponsam ornatam viro suo.**

2. *Primum consecrarium ex data explicatione, quando dentur dotes.* — In anima Christi et Angelis cur non sint dotes proprie. — Ex hac vocis explicatione facile intelligitur primo, dari dotes in animabus beatis quando dantur illis perfectiones, et dona illi statui, ac sponsoni spirituali accommodata. Solum est quod possit inquiri, quia sequitur etiam in anima Christi, et Angelis ponendas esse dotes, quod theologi non admittunt. Respondetur, quoad rem significatam non esse dubium quin tota illa perfectio, quæ in puris hominibus vocatur dos, sit in Christo et Angelis: metaphora au-

tem dotis non ita proprie illis accommodatur, ut D. Thomas docet, citato loco, art. 3 et 4, quia si in Christo consideretur unio naturarum, non habet proprie rationem desponsationis, quæ solet esse inter personas distinctas, et ejusdem naturæ specificæ: si vero consideretur unio inter Verbum et humanitatem, est etiam alterius ordinis, et non est etiam ibi similitudo in natura; atque eadem ratione non dicuntur Angeli proprie desponsari Deo ut Deo, neque Christo ut homini, quia non sunt ejusdem naturæ, et propterea cessat metaphora dotis, etsi facile etiam extendi possit, quia etiam anima interdum dicitur desponsari Deo, ut Deus est, quatenus *qui adhæret Deo, unus spiritus fit cum eo*, et hoc modo convenit Angelis, et suo modo animæ Christi.

3. *Secundum consecrarium de quidditate dotium.* — *Dotem esse habitum probabile est.* — Colligitur secundo quid sint istæ dotes, sunt enim illæ perfectiones, quibus anima ornatur, ut uniatur Deo: solet autem a theologis inquiri an sit habitus vel actus: quod sint habitus, docet D. Thomas, d. dist. 49, quæst. 4, art. 2, et art. 5, quæst. 2, et sequitur ibi Richardus, art. 3, quæst. 7, Paludanus, quæst. 8, artic. 3, et alii: estque satis probabile si consideremus metaphoram: nam dos significat usum aliquem, seu facultatem ad utendum: ergo in anima beata dos non significat operationem, quæ est per modum usus, sed dispositionem, vel facultatem, quæ datur ad bonum usum: sicut etiam in corporibus gloriosis dicuntur futuræ dotes, quæ non sunt operationes, sed qualitates, vel facultates, quibus corpus illud est aptum ad operationem, vel in se est recte dispositum.

4. *Probabile esse operationem.* — Alii volunt esse operationes, quod sentit Bonaventura, d. 49, art. 1, q. 5, et Soto, quæst. 4, art. 3. Rationes ejus non sunt magni momenti, nam in eo, quod assumit, lumen gloriæ non posse vocari dotem, petit principium, et aperte est contra D. Thomam, supra ad 3, quod etiam ait, respectu fruitionis non dari habitum qui sit principium ejus, falsum est, nam juxta sententiam ipsius, qui ponit fruitionem in intellectu, lumen gloriæ est principium ejus: juxta veram autem sententiam jam nos supra, d. 9, sect. 3, assignavimus in voluntate habitum, a quo elicitur fruitio. Ratio esse potest, quia dos hic significat perfectionem omnino propriam beatitudinis: propria autem perfectio beatitudinis est actus secundus, non primus. Unde divus Thomas, hic, quamvis metaphoræ dotis

non meminerit, tamen loquendo de perfectionibus, quæ sunt dotes, semper loquitur de operationibus, ut sunt visio, comprehensio, delectatio, et eodem modo, et sub nomine dotium loquitur in 1 p., quæst. 12, art. 7, ad 1, et super 6 ad Hebr., lectione 1, et hoc potest defendi: si tamen spectemus accommodationem metaphoræ, prior loquendi modus videtur aptior.

5. *Tertium consecrarium de num. dotium.* — Tertio facile intelligitur quot sint istæ dotes, omnes enim theologo conveniunt in ternario numero solum propter quamdam perfectionem et analogiam, quia hæ dotes correspondent virtutibus Theologicis viæ, quæ sunt tres; tamen in enumerandis illis non conveniunt. Primo Richardus supra numerat visionem, amorem et securitatem, ut his dotibus perficiantur tres potentia, intellectus, voluntas concupiscibilis, et irascibilis: sed jam ostendi securitatem non esse habitum, neque actum irascibilis, unde nec proprie numeratur dos distincta, quia solum est conditio cujuscumque actus, et perfectionis perpetuæ. Secundo D. Bonaventura, supra, art. 1, quæst. 5, numerat visionem, comprehensionem et delectationem: quæ opinio est in re probabilis; tamen in sensu, quo asseritur ab ipso, nobis non probatur: sentit enim comprehensionem esse operationem distinctam a visione et delectatione, et pertinere ad irascibilem, quod supra improbatum est. Tertio Paludanus numerat visionem, delectationem et dilectionem: comprehensionem omittit, quia putat non esse nisi tantum conditionem perpetuitatis in quolibet actu, quod supra rejectum est.

6. Videtur tamen hæc opinio Paludani per se probabilis, quia illæ tres perfectiones sunt re ipsa distinctæ: comprehensio autem solum ratione distinguitur a visione et amore. Divus Thomas, locis citatis, numerat illa tria, visionem, comprehensionem et delectationem, quem Soto et alii sequuntur, et explicat illa proportione, quia visio respondet fidei tanquam perfectum imperfecto, et tanquam præmium accommodatum tali merito: consecutio respondet spei tanquam termino ejus: delectatio vero amori, ut quies ejus: et juxta hanc sententiam facilius loqui possumus, etsi in re ipsa proprie tantum sit una propria dos animæ beatæ, quæ est lumen gloriæ, quo disponitur anima ad propriam operationem illius status: reliqua enim animæ ornamenta, quibus unitur Deo, communia sunt statui viæ, et patriæ: etsi aliquam perfectionem propriam ibi ha-

bent, eam solum participant ex conjunctione cum lumine gloriæ, seu cum visione, si loquamur in actu secundo: tamen distinctius explicando perfectionem illius status, est optima accommodatio D. Thomæ: nam gratia et charitas non numerantur inter dotes, vel propter illam rationem, quia ex se abstrahunt ab statu viæ, vel quia in illis consistit substantialè vinculum illius desponsationis, perficitur enim vinculum matrimonii mutuo consensu: visio autem et comprehensio numerantur ut distincta, quia saltem distinguuntur ratione formali, et quia visio, ut visio, est quasi fundamentum illius status, comprehensio vero est essentialè complementum beatitudinis, quibus adjungitur delectatio, quæ est propria perfectio, et quasi decor illius status præbens illi quasi aviditatem et suavitatem. Et hæc sint satis de hac metaphora.

SECTIO II.

Utrum in beatis sit aliqua beatitudo accidentalis.

1. Hæc quæstio est ad explicandas aureolas et fructus. Ratio dubii est, quia beatitudo respondet ut corona meritum, sed meritis unum respondet præmium adæquatum, et condignum, quod est beatitudo essentialis, ut Augustinus dixit: *Visio est tota merces*: ergo nulla est beatitudo accidentalis: quæ præter essentialem conferatur: aut enim hæc omnino danda esset gratis, et hoc gratis diceretur: vel propter meritum, et hoc non, quia eisdem meritis solum unum præmium adæquatum respondet. In contrarium vero est communis omnium sententia, quam ut certam ex communi consensu et traditione omnium Patrum docent theologo.

2. *Prima assertio certa dari beatitudinem accidentalem.* — Est igitur in hac re certum, præter essentialem beatitudinem esse in animabus beatis aliqua accidentalium præmia, quæ nomine beatitudinis accidentalium significari solent. Sic omnes theologo, et habet fundamentum in Scriptura sacra: nam Luc. 15, dicitur: *Ita gaudium erit in caelo super uno peccatore, et cætera, et infra: Gaudium erit coram Angelis Dei, ubi sine dubio est sermo de novo gaudio, et extra visionem beatam: de quo intelligi potest illud psalm. 149: Exultabunt sancti in gloria, letabuntur in cubilibus suis, exultationes Dei in gutture eorum.* Facit etiam illud Sap. 3: *Fulgebunt justi, et cætera, his*

enim verbis significantur perfectiones, et honores distincti a visione beata. Denique de hujusmodi accidentali præmio communiter intelliguntur verba Christi, Matth. 19, *Vos, qui reliquistis omnia, etc., sedebitis super sedes judicantes, etc.* Ratione declarari potest, quia nulla est essentia creata, quæ non indigeat aliquo accidenti ad complementum suæ perfectionis: formalis autem beatitudo essentialis creatum quid est, et formaliter non continet omnem perfectionem beati: ergo, etc.

3. *Notatio pro secunda assertione.* — Secundo ut hoc amplius declararetur, supponendum est hanc beatitudinem accidentalem non ita appellari, quia sit accidens animæ, hoc enim modo etiam beatitudo essentialis est accidens animæ: dicitur ergo accidentalis, quia accidit ipsi beatitudini essentiali. Sed est ulterius advertendum, si in prædicta generali significatione sumatur, etiam delectationem ipsam beatificam posse vocari accidentalem, quia ut supra, disp. 6, sect. 3, dictum est, in toto rigore est extra essentiam formalis beatitudinis: nunc autem non ita loquimur, sed beatitudo accidentalis condistinguitur ab omnibus actibus beatificis supra enumeratis: quia delectatio est ita per se secundo conjuncta cum formali beatitudine, ut quodammodo censeatur unum cum illa, nam etiam Aristoteles dixit, delectationem esse intrinsecam perfectionem operationis, ad quam consequitur: unde nonnulli theologo definiunt hanc beatitudinem accidentalem esse actum aliquem animæ qui versatur circa objectum creatum, ut videre est apud Richardum, in 4, d. 49, art. 5, quæst. 1, et Suppl. Gabriel., ibi quæst. 3, imo D. Thomas, 1 p., quæst. 95, art. 4, definit, esse gaudium de bono creato: sub gaudio comprehendens forte cognitionem, et reliqua omnia, quæ ad hujusmodi actum sunt necessaria: imo non videtur ex solo objecto creato satis definiri hæc beatitudo accidentalis, quia cognitio quælibet, quam habet beatus extra visionem, etiamsi sit de Deo per scientiam infusam, non pertinet ad essentialem beatitudinem, sed accidentalem, et tamen versatur circa objectum increatum, nisi dicatur semper hujusmodi cognitionem esse per aliquod medium creatum, et hac ratione comprehendi sub prædicta regula: sicut e contrario visio creaturarum in Verbo non proprie pertinet ad beatitudinem accidentalem, quamvis terminetur ad objectum creatum, quia realiter fit per ipsam beatitudinem essentialem, et per medium increatum.

4. *Secunda assertio quid importet beatitudo*